

Posudek habilitační práce

Jméno habilitanta:	Ing. Hana Zídková, Ph.D.
Název práce:	Daň z přidané hodnoty Efektivita jejího systému a výběru v Evropské unii
Jméno oponenta:	Doc. JUDr. Ing. Ján Šebo, PhD.

Cíl a zaměření práce

Autorka sa v predloženej publikácii zameriava na efektivitu systému a výberu dane z pridanej hodnoty, pričom zameraním sa geograficky orientuje na systémy dane z pridanej hodnoty v rámci zjednocujúceho prístupu Európskej komisie. Z pohľadu zamerania práce na vybrané subjekty (členské krajiny) a objekt práce (efektívnosť zdaňovania) je subjektové a objektové prepojenie logické a umožňuje hodnotnejší (z pohľadu čitateľa) komparatívny prístup k skúmaniu problému. Problematiku dane z pridanej hodnoty zasadzujú do európskeho kontextu a poníma ju vzhľadom na jej nastavenie ako nadnárodnú daň so silným vplyvom nadnárodnej regulácie (nariadení a smerníc EÚ). Integrované snahy veľkých členských krajín EÚ a Európskej komisie v daňovej oblasti a najmä v oblasti najvýnosnejšej dani – dani z pridanej hodnoty sú kľúčom k odstraňovaniu daňovej konkurencie, pričom sídlo daňovníka je nahradzované miestom výkonu ekonomickej činnosti, z ktorej plynú tržby a generuje sa zisková marža.

Monografia sa zameriava relatívne úzko na problém efektivity zdanenia nepriamych daní so špecifickým záberom na univerzálnu spotrebnú daň – daň z pridanej hodnoty. Systematickosť prístupu je evidentná z vhodne rozloženého textu do piatich kapitol, prostredníctvom ktorých autorka rieši problém politiky (policy) zdaňovania daňou z pridanej hodnoty.

Formované výskumné otázky v Úvode práce (str. 8) smerujú k ukotveniu kľúčových myšlienok (otázok), ktoré definujú cieľ aj zameranie práce. Práca v úvodných častiach svojim teoretickejším poňatím problematiky ponúka náhľad a možnosť pochopenia kľúčových ekonomických aj praktických aspektov zdaňovania daňou z pridanej hodnoty. Je tak dobrým vstupom do rozboru komplikovanejších vzťahov a vysvetlení spôsobu merania efektívnosti zdaňovania prostredníctvom zvolených postupov compliance gap, policy gap, c-eficiency a administratívnymi nákladmi zdaňovania daňou z pridanej hodnoty.

Formální zpracování

Predložená publikácia v rámci habilitačného konania Ing. Hany Zídkovej, Ph.D. je spracovaná vo forme vedeckej monografie, ktorá svojím obsahom aj vedeckým spracovaním preukazuje znalosť problematiky a schopnosť autorky systematicky postupovať vo výskume a vysvetľovaní zistení.

Z pohľadu formálneho spracovania je práca koncipovaná ako prehľadová a výkladová s vlastným výskumom, ktorý je obsiahnutý v posledných 2 kapitolách. Upozorňujem na malý formálny nedostatok v nesprávnom číslovaní kapitol, ktoré čitateľa mýlia, keďže publikácia má označené dve druhé kapitoly, pričom kapitola 2 (Compliance gap) má vnútorné číslovanie pokračujúce z prvej kapitoly.

Publikácia po formálnej stránke pracuje s vysvetlením pojmov, ktoré autorka následne v texte najskôr vysvetlí a následne s nimi pracuje pri obohacovaní poznatkov. Práve tento systematický prístup

Posudek habilitační práce

Jméno habilitanta:	Ing. Hana Zídková, Ph.D.
Název práce:	Daň z přidané hodnoty Efektivita jejího systému a výběru v Evropské unii
Jméno oponenta:	Doc. JUDr. Ing. Ján Šebo, PhD.

a vhodné členění práce (opomenutí menší nedostatků v číslování, což způsobuje strádání v přehledu) umožňují dobrou práci s textem a aj alternativní přístup k čtení práce přes nižší úroveň číslování.

Metodologický přístup

Předložená práce má systemizační přístup podpořený komparativní analýzou. Autorka vysvětluje základní aspekty systému DPH, objasňuje typické způsoby realizace daňových úniků a napájá je řešeními v rámci existující národní (zvláště české) a evropské regulace DPH.

Autorka identifikuje ukazovatele s potenciálem vhodného popisu parametrů efektivity daně z přidané hodnoty. V kapitolách věnovaných měření efektivity výběru DPH autorka postupně a systematicky prezentuje způsob konstruování ukazovatelů a čtenář přechází metodikou měření. Ukazovatele měřící efektivity DPH nejsou vlastním počinem autorky, ale vycházejí z mezinárodních studií a výzkumných prací, přičemž autorka je prebere a využívá na komparaci hodnot mezi krajinami Evropské unie s následným stanovením průměrné hodnoty. Tyto ukazovatele jsou buď následně kalkulované, nebo jsou uvedeny jejich hodnoty kalkulované v jiných zdrojích, kterých bibliografický záznam je uveden v seznamu použité literatury.

Z metodologického hlediska autorka uzavírá publikaci pátou kapitolou, která využívá syntézu klasifikaci faktorů ovlivňujících efektivity DPH, přičemž systematicky rozoberá skupiny faktorů a prezentuje množství studií prokazujících významnost a vliv jednotlivých faktorů.

Obsah

První kapitola velmi detailně prezentuje základní koncepty formování systému DPH a identifikované procesy daňových úniků. Zároveň prezentuje doteraz aplikované a/alebo doporučené formy snižování daňové mezery, které jsou založeny především na kontrole transakcí v produkčním řetězci. Právě schopnost fiškalních autorit sledovat v „takmer“ reálném čase tok transakcí (obchodných aj finančních) a identifikovat prerušenie toku umožňuje cílit kontrolu a snižovat tak daňové úniky. S rozvojem informačních technologií a digitalizace transakcí (obchodných aj finančních) je možné očekávat, že klasické formy daňových úniků založené na nereportování transakcí nebo nerealizování finanční transakce, budou efektívně omezené. V první kapitole autorka rozoberá aj pokusy k behaviorálnemu riešeniu daňových únikov cez klasifikáciu obchodných subjektov (spoľahlivosť daňového subjektu). K širšiemu nasadzovaniu behaviorálnych prvkov, ktoré nechávajú vzniknúť reputačnému riziku podnikateľského subjektu, tak zrejme budú smerovať aj ďalšie opatrenia v praxi v budúcnosti. Zároveň s nasadzovaním technológií aj behaviorálnych prvkov („naming“, „shaming“) však vzniknú dodatočné riziká (bezpečnostné, obchodné, konkurenčné), ktoré v publikácii nie sú rozoberané.

Posudek habilitační práce

Jméno habilitanta:	Ing. Hana Zídková, Ph.D.
Název práce:	Daň z přidané hodnoty Efektivita jejího systému a výběru v Evropské unii
Jméno oponenta:	Doc. JUDr. Ing. Ján Šebo, PhD.

Ďalšia kapitola rozoberá predovšetkým problém medzery dodržiavania daňových zákonov („compliance gap“), pod ktorý je možné subsumovať vedomé aj nevedomé obchádzanie/nedodržiavanie existujúcej regulácie daňovými subjektami.

Označením druhá kapitola posudzuje daňovú medzeru vypočítanú podľa metódy medzery v politike („policy gap“), kde autorka prezentuje spôsob zostavenia ukazovateľa, rozklad ukazovateľa („rate gap“, „exemption gap“ a „actionable gap“), jeho vhodnú interpretáciu, možnosti znižovania hodnôt ukazovateľa (podporujúceho výrazné zvýšenie verejných príjmov), ale aj nedostatky merania, resp. využívania ukazovateľa. Tu by som očakával širšie pojednanie o možných rizikách realizácie navrhovaných riešení znižovania hodnôt ukazovateľa policy gap v kontexte ekonomickej aktivity.

Tretia kapitola posudzuje celkovú medzeru DPH, ktorá spája koncepty prezentujúce v predchádzajúcich dvoch kapitolách. Táto kapitola má skôr sumarizačný charakter. V podkapitole 3.1 tak autorka otvára otázku využitia ukazovateľa „C-efficiency“, ktorý využíva ukazovateľ celkovej medzery DPH. Veľmi zaujímavou po obsahovej stránke sa javí podkapitola 3.1.3 venovaná citlivosti daňového výnosu na sadzby DPH, kde autorka na základe citácie viacerých štúdií naznačuje dynamický prvok a dôsledky zmeny sadzieb DPH na ekonomickú aktivitu subjektov a správanie dopytu. Autorka odkazuje na štúdie potvrdzujúce existenciu negatívneho vzťahu zvyšovania daňovej sadzby a ukazovateľa C-efficiency.

Štvrtá kapitola poukazuje na problematiku správy daní. Autorka sa presúva na druhú stranu problému efektívnosti DPH, kde preskúmava náklady správy systému DPH. Rozdeľuje ich na priame a nepriame a prezentuje spôsoby a prístupy k meraniu priamych a nepriamych administratívnych nákladov DPH. Zamrzí, že k dispozícii sú dáta z roku 2011, pričom po fiškálnej kríze je možné sledovať výrazný posun v hodnotách gap ukazovateľov, čo by mohlo byť zaujímavé porovnať s administratívnymi nákladmi, resp. s ich vývojom. Čitateľ by očakával, že autorka aplikuje DEA (kapitola 4.4), resp. aspoň odkáže na existujúce publikácie aplikujúce spomenutú metódu. Následne však čitateľ až v podkapitole 5.3 zistí, že k tomu tak zo strany autorky došlo, čo mohlo byť vyriešené odkazom z podkapitoly 4.4 na podkapitolu 5.3.

Piata kapitola má prehľadový charakter, kde autorka skôr sumarizuje prístupy (metodologické) aj praktické k odhadu vplyvu faktorov na efektívnosť DPH. Problematiku zasadzuje do vysvetlenia mikro a makroekonomických modelov, ekonomických faktorov a vplyvu morálky na plnenie daňových povinností. Myšlienky prezentované v tejto kapitole (najmä podkapitoly 5.2.2, 5.2.3 a sčasti aj 5.2.4) vnímam ako formovanie odporúčaní pre praktickú aplikáciu vo verejnej (daňovej) politike. V tomto kontexte tak jasne vyznieva celá kapitola 5.2.2 venovaná daňovým faktorom, ktorú by som osobne pomenoval inak, aby vystihovala podstatu prezentovaných zistení a odporúčaní z výskumov. Osobne veľmi hodnotne nahliadam na podkapitolu 5.3 venovanú aplikácii ekonometrického prístupu k vyhodnoteniu vplyvu faktorov na C-efficiency v starých a nových členských krajinách EÚ.

Posudek habilitační práce

Jméno habilitanta:	Ing. Hana Zídková, Ph.D.
Název práce:	Daň z přidané hodnoty Efektivita jejího systému a výběru v Evropské unii
Jméno oponenta:	Doc. JUDr. Ing. Ján Šebo, PhD.

Otázky k obhajobě

Preštudováním publikácie sa otvorilo množstvo doplňujúcich otázok, avšak aj z pohľadu nastavenia stratégie budúceho výskumu autorky by ma zaujímala jedna oblasť preskúmania vplyvu faktorov na efektívnosť DPH (a to tak daňový výnos ako aj nákladovosť systému DPH):

„Identifikovali ste zmenu významnosti faktorov (z rôznych kategórií) v čase a je významnosť týchto faktorov v čase determinovaná úrovňou technologického vývoja, resp. aplikácie info-komunikačných technológií v sledovaní transakcií ekonomických subjektov?“

Záver

Posúdením predloženej publikácie formujem nasledovný záver:

Celkove se domnívám, že předložená práce Ing. Hany Zídkové, Ph.D. splňuje podmínky kladené na habilitační práce v rámci řízení na Fakultě financí a účetnictví VŠE, a proto doporučuji pokračovat v habilitačním řízení.

V Bratislavě 20. října 2023

Doc. JUDr. Ing. Ján Šebo, PhD.
Oddelenie verejných financií
Sekcia plánu obnovy
Úrad vlády SR

